

biografie

Victoria koningin. Een intieme biografie van de vrouw die een wereldrijk regeerde, Julia Baird; vertaling Chiel van Soelen en Pieter van der Veen; uitg. Nieuw Amsterdam, Amsterdam, 2017; ISBN 978 90 468 2179 4; 799 blz.; € 39,99

Grootmoeder van Europa

Victoria en Albert kregen 9 kinderen en 42 kleinkinderen. Hun kroost belandde op vele tronen en dit leverde Victoria de bijnaam "de grootmoeder van Europa" op. Haar kleinzoon was Wilhelm II, de keizer van Duitsland (1859-1941), die in 1918 naar Nederland vluchtte en later Huis Doorn betrok. Een ander kleinkind was Alexandra, tsarina van Rusland (1872-1918). En koningin Emma (1858-1934) was een zus van Helena, de vrouw van Victoria's zoon Leopold.

Foto van koningin Victoria, genomen in 1887.

Heerseres over een wereldrijk

tekst Marie Verheij
beeld Wikipedia

Het hart van de door geweld getroffen stad Manchester staat in het teken van de vrouw die een stempel op het Verenigd Koninkrijk en de wereld drukte: Victoria.

Neem het victoriaanse stadhuis in Manchester, waarvoor zich het prachtige Albert Square uitstrekt, met in het midden het grote monument voor de prins-gemaal van koningin Victoria. Niet alleen Manchester, maar tal van plaatsen in Engeland hebben wel een monument, plein of station dat is vernoemd naar Albert of Victoria.

We hebben het dan over de vrouw over wie de Australische Julia Baird diep in de bronnen dook en die 63 jaar het boegbeeld van het Britse imperium was. Alexandrina Victoria van Hannover was koningin van het Verenigd Koninkrijk van 1837 tot 1901 en vanaf 1877 tevens keizerin van India.

Ze kwam op 24 mei 1819 ter wereld in een voor het Britse rijk glorieus tijdperk. Vier jaar eerder was Napoleon verslagen. Groot-Brittannië was een geïndustrialiseerde natie en formidabele zeemacht. Natuurlijk kende het Britse succes duistere kanten, want er heerste ook schrijnende armoede, waarbij het heel gewoon was dat kinderen van niet ouder dan vijf jaar zwoegden van zonsopgang tot het donker was.

Opium

Van elke 1000 baby's stierven er ongeveer 150 bij de geboorte. Door mazelen, kinkhoest, roodvonk en cholera haalde nog eens bijna 30 procent de leeftijd van vijf jaar niet. Het was gebruikelijk om zuigelingen opium te geven om hen te laten stoppen met huilen, met als gevolg dat vele kleintjes gedrogeerd waren.

Victoria werd echter geboren met een gouden lepel in de mond. Bovendien zag zij er zo sterk en gezond uit dat haar vader pochte dat ze eerder een Hercules dan een Venus in zakformaat was. Een stevig kind, een toonbeeld van kracht en schoonheid tegelijk, aldus haar vader, mollig, op dikke beentjes, een mooi prinsesje

– „plomp als een patrijs”, vond baron Stockmar.

Deze baby groeide uit tot de iconische Victoria, die niet groter dan 1,49 meter zou worden. In Bairds vlot geschreven biografie komt een onverschrokken, onbuigzame en standvastige tante naar voren die de moderne wereld mede vormgaf, een vrouw die tot ongekende grootheid steeg omdat ze simpelweg nooit opgaf.

Zij ontmoette haar neef Albert van Saksen-Coburg en Gotha, op wie zij smoorverliefd werd. Albert was orthodox-luthers, wat eerst een probleem was voor de anglicaanse Victoria. Bovendien was hij een Duitser en Duitsers golden in het negentiende-eeuwse Engeland als achterlijk, woest en onbeschaafd.

Huisvrouw

Nadat ze was gehuwd met haar prins, begon de net opgebouwde autoriteit van de koningin te eroderen. Baird schetst Albert als een trouwe echtgenoot, ijverige bestuurder en een vrouwenhater. Zo kreeg hij voor elkaar dat Victoria's „tweede moeder” en hofdame Lehzen uit het paleis werd verdreven. Albert had uitstekende politieke instincten en geloofde dat de heerschappij alleen voor de man was weggelegd.

In de loop van het 21-jarige huwelijk met Victoria ontmantelde hij het vertrouwen van zijn vrouw in haar eigen intellect, gevoeligheden en meningsvorming. Victoria werd de kalme huisvrouw

van de sokkel en boetseert haar als het ware opnieuw. Puttend uit vele gegevens presenteert ze een ander beeld van Victoria dan dat we kennen. Stereotypen worden ontrafeld, mythes doorgeprikt.

Bairds Victoria is niet de vrouw die we verwachten te ontmoeten: de kuise vorstin die zich na de dood van haar man in het zwart kleedde. Bairds Victoria is emotioneel, demonstratief en gedreven. Ze heeft haar grillen, lapt het protocol bij tijd en wijle aan haar laars, is feller gekant tegen dierenmishandeling dan tegen slavenarbeid, overleeft acht aanslagen tamelijk koelbloedig, huilt luid in het openbaar en komt na de vroegtijdige dood van Albert op al te intieme voet te staan met de Schot John Brown en de Indiase Munshi. Zij overlaadt deze mannen met buitengewone gunsten, tot afgrijzen van haar kinderen, het hof en het volk. Ze is de vrouw die haar artsen schokt met haar afkeer van haar zwangerschapen. Door haar toedoen komt het gebruik van chloroform tijdens de bevalling in zwang.

Na de dood van prins Albert, zinkt Victoria weg in haar peilloze verdriet en trekt zij zich terug uit het openbare leven, in wezen om afstand te doen van haar verantwoordelijkheden. Baird wijst op de paradox die zich dan voltrekt: hoe de koningin haar verdriet aanwendt voor haar herrijzenis als machtig vorstin, het centrale punt waar het Britse imperium om draait.

Victoria was niet bepaald de vaandeldraagster van de victoriaanse levenshouding

naast haar man. Na verloop van tijd regeerde Albert en deed Victoria het huishouden. In totaal zou zij tachtig maanden van haar leven zwanger zijn. Volgens Baird heeft Victoria tijdens haar huwelijk „haar eigen kolossale kracht” vergeten. Pas toen haar verdriet over Alberts overlijden was gesleten, hervond ze haar politieke wil.

Van de sokkel

„Victoria” is een zorgvuldig uitgewerkte biografie met een imposant notenapparaat en leest als een roman. Baird haalt Victoria

Om Victoria te doorgronden, besteedt Baird aandacht aan haar tijdgenoten met uitweidingen over het Europese vorstenhuis, familie, premiers, vrienden en vijanden. Zo construeert ze een dynamische historische figuur plaatst ze Victoria in een brede context. Door die bril krijgen we zicht op de geopolitieke constellatie en de centrale figuren met Victoria te doen had. Ze hield van premier Disraeli en walgde van premier Gladstone. Wat er precies in de Krimoorlog en de Boerenoorlog gebeurde, wist Victoria nauwelijks.